



24 Cathedral Road / Heol y Gadeiriau
Cardiff / Caerdydd
CF11 9LJ
Tel / Ffôn: 029 20 320500
Fax / Ffacs: 029 20 320600
Email / Epost: wales@wao.gov.uk
www.wao.gov.uk

Richard Parry Jones
Prif Weithredwr
Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfeydd y Cyngor
Llangefni
LL77 7TW

Cyfeirnod 619A2012
Dyddiad 4 Rhagfyr 2012
Tudalennau 1 o 6

Annwyl Richard

Llythyr Asesiad Gwella

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r casgliadau allweddol sy'n codi o'm gwaith mewn perthynas ag adrodd ar welliannau o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur). Mae gofyn i mi adrodd ar fy ngwaith archwilio ac asesu i bennu a gyflawnodd Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) ei ddyletswyddau a bodloni gofynion y Mesur.

Yn dilyn fy Llythyr Asesiad Gwella ar 24 Medi 2012, mae'r llythyr hwn yn crynhoi:

- fy sylwadau ar i ba raddau mae'r Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau statudol o ran adrodd am welliant;
- fy sylwadau, a sylwadau rheoleiddwyr perthnasol, ar i ba raddau y gellir dibynnu ar hunanwerthusiad y Cyngor; a
- fy nghynigion pellach ar gyfer gwella a/neu argymhellion.

Byddaf hefyd yn gwneud gwaith manylach ar y trefniadau sy'n cefnogi dulliau rheoli perfformiad ac adrodd y Cyngor dros y misoedd nesaf.

Byddaf yn crynhoi fy holl waith a gwaith rheoleiddwyr perthnasol yn ystod 2012-13 ac yn cyhoeddi Adroddiad Gwella Blynyddol y Cyngor erbyn diwedd mis Chwefror 2013.

Mae'r Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau adrodd ar welliant o dan y Mesur. Fodd bynnag, dylai sicrhau ei fod yn cydymffurfio mwy â chanllawiau Llywodraeth Cymru

Rwyf wedi dod i'r casgliad hwn oherwydd:

- bod y Cyngor wedi cydymffurfio'n llawn â'i ddyletswyddau adrodd ar welliant o dan y Mesur; ond
- gellir cynnwys a strwythur Adroddiad Perfformiad y Cyngor gynnwys mwy o wybodaeth ansoddol er mwyn darparu sail dystiolaeth fwy cyflawn.

Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio'n llawn â'i ddyletswyddau adrodd ar welliant o dan y Mesur

Cyhoeddodd y Cyngor Adroddiad Perfformiad 2011-12 (yr Adroddiad) ar 30 Hydref 2012, gan fodloni'r terfyn amser statudol ar gyfer gwneud hynny.

Mae'r Adroddiad yn cynnwys yr holl elfennau gofynnol. Yn arbennig, mae'r Adroddiad yn:

- esbonio sut mae ei gynnwys yn cyfrannu at ddyletswydd statudol y Cyngor i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus a bod yn atebol;
- crynhoi, mewn ffordd gytbwys, brif lwyddiannau a methiannau'r gwaith o gyflawni prosiectau allanol sy'n cefnogi amcanion gwella a blaenoriaethau strategol eraill y Cyngor;
- amlinellu perfformiad y Cyngor yn erbyn yr holl ddangosyddion perfformiad statudol yn 2011-12, ac yn cynnwys ffigurau perfformiad y flwyddyn hon a'r flwyddyn flaenorol;
- cynnwys gwybodaeth sy'n galluogi darllenwyr i gymharu perfformiad y Cyngor yn erbyn ei dargedau, gyda pherfformiad cynghorau eraill yn y Gogledd a chynghorau ledled Cymru;
- nodi gwahanol enghreifftiau o weithio ar y cyd gyda chynghorau eraill yn y Gogledd a chyrrff sector cyhoeddus a phreifat, er nad yw bob amser yn nodi amcanion y cydweithio nac a lwyddodd i sicrhau ei ganlyniadau disgwylidig; a
- darparu gwybodaeth bwysig am: ymyrraeth diweddar gan Lywodraeth Cymru yng ngwaith y Cyngor; ei gynnydd o ran mynd i'r afael â 10 thema gwella llywodraethu corfforaethol y Comisiynwyr; a chanlyniadau gwaith rheoleiddio gan Estyn, Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC) a Swyddfa Archwilio Cymru.

Gellir cynnwys a strwythur Adroddiad Perfformiad y Cyngor gynnwys mwy o wybodaeth ansoddol er mwyn darparu sail dystiolaeth fwy cyflawn

Mae'r Cyngor wedi defnyddio cymysgedd cytbwys o gynnydd yn erbyn camau gweithredu allweddol a dulliau mesur perfformiad meintiol fel tystiolaeth i bennu ei lwyddiant neu ei fethiant o ran cyflawni ei flaenoriaethau strategol a'i amcanion gwella. Mae'r Adroddiad yn crynhoi cynnydd a pherfformiad gan ddefnyddio system cod lliwiau coch, ambr a gwyrdd sy'n darparu gwerthusiad cryno defnyddiol. Mae rhai adrannau'n esbonio beth achosodd y lliw gwyrdd, ambr neu goch. Fodd bynnag, nid oes gwybodaeth ddigonol i gefnogi rhai blaenoriaethau eraill er mwyn galluogi darllenwyr i ddeall y rhesymau dros asesiad y Cyngor o'i gynnydd neu faint o fudd sydd i'r cyhoedd. Mae yna le i gynnwys mwy o wybodaeth ansoddol i ddarparu sail dystiolaeth fwy cyflawn fel y gall asesu ei berfformiad.

Mae'r Adroddiad ar gael yn ddwyieithog ac mae wedi ei nodi'n glir ar wefan y Cyngor, ac mae gwybodaeth perfformiad ar gael yn y papur bro lleol â chysylltiadau i'r wefan a'r Adroddiad. Dosbarthir y papur bro i bob tŷ ar Ynys Môn. Mae copi caled o'r Adroddiad ar gael ym mhrif adeiladau cyhoeddus y Cyngor ac mae fersiynau Braille, print bras, tâp neu CD ar gael ar gais.

Mae'r Adroddiad yn 73 tudalen, sy'n fyrrach na nifer o adroddiadau perfformiad cynghorau eraill. Cynhyrchir grynodedb o'r Adroddiad ac mae ar gael ar wefan y Cyngor. Fodd bynnag, mae arddull ac eglurder yr Adroddiad yn amrywio rhywfaint. Er enghraifft, mae'r adran perfformiad ariannol yn drylwyr ac yn ymarferol, ond mae'n anodd ei ddilyn mewn manau ac efallai na fydd darllenwyr yn ei ddeall yn llawn. I'r gwrthwyneb, mae'r adran 'Digartrefedd, tai gwag ac ailosod unedau busnes gwag' wedi'i hesbonio'n dda ac yn dangos manteision gwaith y Cyngor i'r cyhoedd.

Gellid gwella'r Adroddiad trwy wneud gwaith sgrinio golygyddol trylwyr i sicrhau bod jargon technegol a pharagraffau mwy cymhleth yn cael eu symleiddio. Byddai hyn yn gwneud yr Adroddiad yn haws ei ddarllen ac yn sicrhau bod gwallau argraffyddol sylfaenol yn cael eu dileu.

Mae asesiadau allanol yn dangos na ellir dibynnu'n gyson ar hunanwerthusiad y Cyngor o'i berfformiad yn ystod 2011-12

Yn ein Hadroddiad Gwella Blynnyddol a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2012, pwysleisiwyd bod y Mesur yn ei gwneud hi'n ofynnol i gynghorau fod yn fwy hunanfeirniadol a gwerthuso sut y maent yn darparu eu gwasanaethau, ac y dylent ganolbwyntio mwy ar effaith gwasanaethau ar ddinasyddion a'r canlyniadau i ddinasyddion.

Ym mis Hydref 2012, dechreuodd y Cyngor ar Gam 2 ymyrraeth Llywodraeth Cymru, gyda pwerau penderfynu yn dychwelyd o'r Comisiynwyr i'r Weithrediaeth. Yn ystod y cyfnod hwn, mae'n bwysig bod y Cyngor yn dangos yn glir ei fod yn gallu: cynllunio a

sicrhau newid; asesu ei gryfderau a'i wendidau'n gywir a chyson ar draws gwasanaethau; a dysgu o brosiectau sydd wedi llwyddo a'r rhai nad ydynt wedi bod mor llwyddiannus. Nid yw'r Cyngor wedi bod yn hunanwerthuso'n gyson yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Roedd Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru'n feirniadol o werthusiad y Cyngor o'i wasanaethau addysg i blant a phobl ifanc

Ym mis Mai 2012, daeth Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru i'r casgliad bod gwasanaethau addysg y Cyngor yn anfoddhaol a bod ganddo ragolygon anfoddhaol ar gyfer gwella. Wrth ddod i'r casgliadau hyn, daethant i'r casgliad:

- nad yw prosesau cynllunio busnes ac asesu risg yn ddigon cadarn i nodi a mynd i'r afael ag arafwch y cynnydd mewn gwasanaethau addysg ac ysgolion; a
- bod prosesau hunanwerthuso wedi bod yn anghyson ac mai ychydig iawn o gynnydd sydd wedi'i wneud yn erbyn argymhellion a wnaed mewn arolygiadau blaenorol.

O ganlyniad i'r arolygiad, argymhellodd Estyn y dylai'r Cyngor gyflwyno mesurau arbennig ac mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu Bwrdd Adfer i oruchwylio ei gynnydd o ran mynd i'r afael â'r saith argymhelliad yn yr adroddiad arolygu. Mae'n debygol y bydd Estyn yn ymweld eto yn ystod 2013 er mwyn monitro cynnydd.

Mae AGGCC o'r farn bod gwerthusiad blynyddol y Cyngor o'i wasanaethau cymdeithasol yn gytbwys ac yn cael ei gefnogi gan dystiolaeth

Yn ei Adroddiad Blynyddol a'i Werthusiad o Berfformiad yn 2011-12, nododd AGGCC fod 2011-12 yn flwyddyn o newid sylweddol i adran gwasanaethau cymdeithasol y Cyngor. Penododd y Cyngor gyfarwyddwr dros dro newydd ar ddiwedd Ionawr 2012, a chafodd Cyfarwyddwr parhaol ei benodi ym mis Medi. Mae'r swydd newydd, a grëwyd ar ôl ad-drefnu'r tîm uwch reoli, yn cyfuno dyletswyddau statudol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol o fewn rôl ehangach Cyfarwyddwr Corfforaethol Gwasanaethau Cymunedol a Hamdden.

Roedd AGGCC o'r farn bod adroddiad hunanwerthuso'r cyfarwyddwr dros dro'n darparu trosolwg cryno o berfformiad y Cyngor ym maes gwasanaethau cymdeithasol. Roedd y canfyddiadau'n gytbwys ac yn cael eu cefnogi gan adroddiadau gan wasanaethau oedolion a phlant. Roedd y dystiolaeth sy'n cefnogi'r hunanwerthusiad yn eang ac yn ddefnyddiol i asesu perfformiad y Cyngor. Er hynny, mae AGGCC yn pwysleisio bod angen penderfyniad corfforaethol parhaus i wella gwasanaethau cymdeithasol, yn enwedig o ystyried yr heriau ariannol y mae'r Cyngor yn eu hwynebu. Byddwn yn adrodd yn fanylach ar adroddiad AGGCC yn ein Hadroddiad Gwella Blynyddol yn gynnar yn 2013.

Mae Adroddiad Perfformiad y Cyngor ar gyfer 2011-12 yn darparu asesiad cytbwys o'i berfformiad, ond nid yw'n darparu digon o wybodaeth i gefnogi gwerthusiad y Cyngor yn erbyn rhai o'i amcanion gwella

Fel y nodais yn gynharach yn y llythyr hwn, mae'r Adroddiad yn gytbwys ar y cyfan ac yn nodi'r hyn a gyflawnwyd, yr hyn nas cyflawnwyd a lle y gellir gwneud gwelliannau. Nid oes unrhyw awgrym bod y Cyngor yn gorbwysleisio ei gryfderau nac yn tanbwysleisio ei wendidau. Mae ein harchwiliad o sampl fach o ddangosyddion perfformiad y Cyngor eleni'n awgrymu bod ansawdd y data yn yr Adroddiad yn gadarn ar y cyfan.

Fodd bynnag, mae ansawdd y gwerthusiad yn yr Adroddiad yn anghyson. Nid oes digon o wybodaeth mewn rhai adrannau i gyfiawnhau'r asesiad a yw'r Cyngor wedi cyflawni amcan gwella penodol ai peidio. Mae adrannau fel 'Hyrwyddo ffyrdd iach a bywiog o fyw ar draws pob grŵp oedran' yn cynnwys targedau a dangosyddion perfformiad penodol sy'n cefnogi'r gwerthusiad ehangach. I'r 'gwrthwyneb, mae gwerthusiad y Cyngor o'i gydweithredu i hyrwyddo diogelwch cymunedol' yn cyfeirio at y tasgau a gyflawnwyd yn unig, heb gyfeirio at fanteision cydweithredu neu ddadansoddi ei effaith ar ddiogelwch cymunedol.

Cynigion pellach ar gyfer gwella

Ceir rhai cynigion newydd ar gyfer gwella yn y llythyr hwn. Byddwn yn parhau i fonitro ac adrodd ar y cynnydd a wneir gan y Cyngor mewn perthynas â gweithredu'r cynigion a nodwyd yn fy adroddiadau a'm llythyrau blaenorol.

Cynigion ar gyfer gwella

C1 Dylai'r Cyngor hyrwyddo mwy o gysondeb ar draws gwasanaethau mewn perthynas ag ansawdd yr hunanwerthuso.

C2 Dylai'r Cyngor sicrhau rheolaeth olygyddol gryfach yn ei Adroddiad er mwyn ei wneud yn haws ei ddarllen a dileu gwallau argraffyddol.

Yn gywir

HUW VAUGHAN THOMAS

ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU

Copi: Carl Sargeant, Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau